

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ф.н. Юлияна Иванова Стоянова

по конкурса за заемане на академичната длъжност *професор* в направление **2.1 Филология (Съвременен руски език – Прагматика)**, обявен в ДВ, бр. 30 от 2.08.2022

Доц. д-р Силвия Атанасова Петкова е единствен кандидат в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност *професор* по научната специалност **2.1. Филология (Съвременен руски език – Прагматика)** в Катедрата по руски език към Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“.

Развитието на доц. д-р Силвия Петкова като високо квалифициран специалист в областта на съвременния руски език започва още със следването ѝ. Като студентка по руска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ (специалност, която завършва в 1987 г. с отличен успех), Силвия Петкова се обучава в продължение на цяла учебна година (1984–85) в московския Институт по руски език „А. С. Пушкин“.

Веднага след дипломирането си доц. д-р Силвия Петкова печели конкурс за редовна докторантура в Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“, където посещава занятията на такива видни езиковеди, като В. Н. Прохорова (нейна научна ръководителка), В. А. Белошапкова, Н. Д. Арутюнова и Ю. Д. Апресян. Успешната защита на дисертация на тема „Системни семантични връзки на глаголите *быть* и *бывают* в съвременния руски език“ през май 1994 г. ѝ носи научната степен доктор по филология.

От 1994 доц. д-р Силвия Петкова преподава в Катедрата по руски език: до 2010 г. работи в нея като асистент, старши и главен асистент, а от 2010 г. до момента е доцент по съвременен руски език – семантика и прагматика. Хабилизационният ѝ труд е издаден като монография със заглавие „Метадискурсивните единици в руския език. Функционално-прагматичен подход“ (2011 г.).

Високата професионална квалификация на доц. д-р доц. д-р Силвия Петкова се изгражда както в процеса на работата ѝ в СУ, така и по време на специализациите ѝ в чуждестранни университети: в Университета „Рикьо“ в Токио, Япония (ноември 1999 – февруари 2000 г.), където работи по изследователски проект в областта на устното общуване и дискурсия анализ, в Държавния институт по руски език „А. С. Пушкин“ в Москва (февруари 2009), в Руския университет за дружба между народите (РУДН),

отново в Москва (2011 г.). Участвала е многократно и в методически курсове и научно-практически семинари за преподаватели по руски език, провеждани у нас от специалисти от руски университети.

Дългогодишната преподавателска дейност на доц. д-р Силвия Петкова се осъществява в трите степени на обучение. Тя преподава практически руски език и чете теоретични лекционни курсове: „Съвременен руски език. Прагматика“, „Увод в теорията на превода“, „Превод на медийни текстове“, както и два избираеми курса в бакалавърската степен; ръководител е на магистърската програма „Език. Култура. Превод“ от 2003 г., титуляр е на три теоретични курса за магистри: „Съпоставителна лексикология“, „Лингвистика на текста“ и „Лингвопрагматика и межкултурен диалог“. Междувременно под нейно ръководство са били написани и успешно защитени 15 магистърски тези в областта на прагматиката, фразеологията и теорията на превода. Доц. д-р Силвия Петкова е била също научен ръководител на двама докторанти, защитили успешно през 2016 г.

Бих желала да отделя внимание на проектната дейност, с която се ангажира доц. д-р доц. д-р Силвия Петкова, тъй като тя е израз на нейния авторитет като учен, преподавател и организатор: успешно е ръководила два научни проекта, финансирани от ФНИ към СУ (през 2018 и 2019 г.) и е била член на екипа на проекта „Превод. Култура. Комуникация“. Особено ценна е дейността ѝ в рамките на мащабния проект, финансиран по оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ и съфинансиран от европейските структурни и инвестиционни фондове, който има за цел въвеждане на иновативни образователни програми чрез цифрова трансформация и модернизация в няколко наши университета в партньорство с университети в Полша, Гърция и Румъния (2022 г.).

За достойното място, което доц. д-р Силвия Петкова заема между специалистите в областта на русистиката и славистиката, свидетелстват също така: членството ѝ в Дружеството на русистите в България и в Българската национална мрежа на преподавателите по руски език и култура; участието ѝ в експертни комисии към МОН като автор на материалите за ДЗИ по руски език (2011-2015 г.) и в Националната комисия за провеждането на ученическата олимпиада по руски език (2002 г.). От 2011 г. доц. д-р Силвия Петкова е член на редакционната колегия на сп. „Съпоставително езикознание“.

Доц. д-р Силвия Петкова активно се включва и административните дейности на СУ. От 2020 г. е ръководител на Катедрата по руски език – длъжност, която тя изпълнява с присъщата си всеотдайност.

В конкурса за професор доц. д-р Силвия Петкова кандидатства с една монография, представена като хабилитационен труд: *„Эвфемизмы в современных медиатекстах. Коммуникативно-прагматический аспект“*, 2022, 282 с.; с главата *„Интродуктивные метакоммуникативы в организации диалогического текста (на материале интервью в СМИ“* от колективната монография *„Текст в современном образовательном пространстве: теории и технологии“* (2019, с. 33-51) и с 30 студии и статии в научни издания, повечето от които са в реферативния списък на НАЦИД, РИНЦ и SCOPUS. Към научните прояви на доц. д-р Силвия Петкова трябва да добавим и съставителството на *„Новейший англо-русский и русско-английский словарь“* (ПОНС, 2011 г.).

Тази внушителна по обем научна продукция, представена за участие в настоящия конкурс, обхваща няколко взаимно свързани научни области, които доц. д-р Силвия Петкова е представила в списъка с приносите си: прагматика на съвременния руски език, теория на превода, методика на чуждоезиковото обучение и съставителство на речници. Най-голям дял в научното творчество на авторката заема първата област – прагматиката на съвременния руски език. Тя е подробно разработена в хабилитационния труд, в главата от колективната монография и в 23 статии и студии от списъка с публикации.

Монографията *„Эвфемизмы в современных медиатекстах. Коммуникативно-прагматический аспект“* изследва евфемизмите в руските медии от позициите на лингвистичната прагматика и дейността подход към езика като норма и узус. Текстът е структуриран в увод, 4 глави и заключение, което представя обобщение на най-важните постижения на изследването, както и възможностите за бъдещи проучвания.

Следвайки класическата схема при излагането на информацията, утвърдена за монографичния жанр, доц. д-р Силвия Петкова разработва теоретико-методологичните въпроси на евфемизацията в първите две глави. Теоретичната рамка на изследването се гради върху внушителна библиография от 170 заглавия на английски, руски и български език и 18 лексикографски и справочни източника. Евфемизацията се разглежда като продукт на вторична номинация, резултат от семантично (и прагматично) префокусиране, което има за цел да отдалечи знака-евфемизъм от табуизирания денотат. Вниманието е насочено преди всичко към етическите евфемизми, които са класифицирани в три основни типа: евфемизми от лично-битовата сфера, политкоректни евфемизми и митигативно-оценъчни евфемизми. Описани са основните начини на образуване на евфемизми: чрез разширяване на фокуса, което води до генерализиране или размиване на значението, и посредством изменение на формата – например чрез замяна с близки по звуков състав лексикални единици. Важно място е отредено на

фразеологичните евфемизми в руския език. Комуникативно-прагматичният подход към анализа на евфемизмите има за основа няколко водещи идеи от последната четвърт на миналия век: принципа на сътрудничеството на Пол Грайс, принципа на учтивостта, въведен от Р. Лаков и разработен от Дж. Лийч, и понятието на Гофман и Браун и Левинсън за позитивното и негативното лице, за чието съхранение комуникантите прилагат стратегиите на учтивостта. Като се опира върху споменатите прагматични принципи, доц. д-р Силвия Петкова представя акта на евфемизация като речева тактика, „състояща се в използването на определени езикови ресурси за реализиране на определена локална стратегия“ (с. 92-93). Важно е да отбележа, че връзката между евфемизмите и стратегиите на речевото поведение досега не е била обект на подробно изследване в русистиката. Като анализира спецификата на функциониране на евфемизмите в медийните текстове, С. Петкова отбелязва игрови трансформации на евфемистични фразеологизми, които водят до двойна актуализация на смисъла (с. 98), откроява разновидностите на иронична употреба на евфемизмите, спира се на мястото на евфемизмите в структурата на медийния текст и обсъжда реализацията на прагматичния потенциал на евфемизмите в контекста на метаезикови коментари, като „мягко говоря“, „скажем так“ и пр. (с. 121-128).

Третата и четвъртата глава на книгата представят анализи на етическите евфемизми от лично-битовата сфера и на политкоректните евфемизми, ексцерпирани от медийните текстове на 5 вестника и редица сайтове на новинарски агенции. Анализите на експерименталните данни са осъществени прецизно, обобщенията и изводите са ясни и убедителни.

Монографията „Евфемизмы в современных медиатекстах. Коммуникативно-прагматический аспект“ е написана със забележителен професионализъм и дълбочина в третирането на разглежданата проблематика. Тя поставя изследването на евфемизмите в крак с най-новите постижения на световната лингвистика, пречупени през призмата на руската (а донякъде и на българската) лингвистична традиция.

Приносите на монографията са описани изчерпателно и коректно от авторката, затова няма да се спирам на тях.

Тъй като обемът на този текст не позволява даже бегъл анализ на главата от колективната монография и на 23-те студии и статии, посветени на различни проблеми на прагматиката на руския език, бих желала да обърна внимание само върху факта, че немалък брой от тях имат пионерски характер:

В публикации № 1.14, 1.15, 1.19 *за пръв път* обект на научен интерес в българската русистика са метакомуникативните извинения.

В публикация № 1.13 *за пръв път* се изследва цитирането на пословици в медийните текстове от позициите на лингвистичната прагматика.

В публикация № 1.23 е предприето *първото по рода си* изследване на прагматичния аспект на образните перифрази, използвани за назоваване на жените в руските печатни медии.

Към прагматиката имат отношение и две от статиите, посветени на теорията на превода. В публикации № 2.1. и 2.2. *за пръв път се* изследват българските преводни съответствия на руските експресивни обръщения и други експресивни изрази (речеви формули), като се подчертава необходимостта те да бъдат съотнесени с прагматичните особености на употребата им: с речевите актове и ситуативния контекст, в който се срещат.

Статиите от областта на чуждоезиковото обучение (в съавторство), които имат приложен характер, обсъждат изграждането на комуникативна и социокултурна компетенция в рамките на обучението по литература на чужд език. (публикации № 3.1, 3.2, 3.3).

Справката за публикационната и цитатната активност на авторката отчита общо 120 цитирания, 13 индексирани публикации и 27 публикации, отразени в библиотечни каталози. Това доказва, че чрез публикациите си доц. д-р Силвия Петкова не просто присъства в полето на науката, а че създадените от нея текстове са неотменима част от научноизследователския дискурс в областта на прагматиката на съвременния руски език, теорията на превода и методиката на чуждоезиковото обучение и са оказали безспорно влияние върху развитието на изследваните от нея научни области.

Позовавайки се на казаното дотук, бих желала да подчертая, че доц. д-р Силвия Петкова отговаря на всички законови изисквания за заемане на длъжността „професор” по обявения конкурс, което ми дава основание убедено да предложа избирането ѝ на академичната длъжност „професор“ по научната специалност **2.1 Филология (Съвременен руски език – Прагматика)**, обявен в ДВ, бр. 30 от 2.08.2022, както и да апелирам към останалите членове на научното жури да дадат положителен вот.

9.12. 2022

/Проф. д.ф.н. Юлияна Стоянова/